

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ա. ՏՆՐԻ ԹԻԻ 40

ԸՍԹԷՌԻՆ, ՅՈՒԼԻՍ 21 1888

ԳԻՆ 6 ՍԷՆԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ԹԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ՄԻ ՔԱՆԻՆ

Անտարքերութիւնն մեր ազգային առանձնայատկութեանց կարգին մէջ մանեւ չափ առաջ գնացած է այսօր, որմէ ծնած չարիքներուն առաջն առնել շատ անգամ անկարելի է եղած: Մենք՝ ընդհանուր առմամբ՝ կը նմանինք այն անձին որ երկաթուղոյ գիծերուն մէջանդն կը նստի հանգստանալու համար, և ուսկից չ'ենինք՝ կառավարին գաղութաւոր տեսնելէ առաջ. բայց երբ ուրախաւ վերտանգը կը մնանայ ու երբ վայրաշարժն կը հասնի որոտմամբ, նա վեր կը ցաւկէ անմիջապէս, տալին ի վրայ կը լինի, կը ջանայ գուրս ցատկել, կը շղջայ բրածին վրայ. բայց շատ ուշ... կառավարի անիւներն զայն կտրներու կը բաժնեն, եթէ բարեբախտութիւնն կամ դիպուածը չի կորոզանան զայն ժամանակին փրկել: Այս մասին ապացոյցներ գտնելու համար հարկ չէ քրտնիլ, վասն զի մեր շուրջն, մեր անձին վրայ, մեր ձեռնարկներուն ու մեր անձնական յարաբերութեանց մէջ անտարքերութիւն կը գտնուի: Ամէն բան իր ժամանակին կատարելու գովելի ոովորութիւնն կարծես անծանօթ է մեր մէջ և մեզ համար կ'թուի թէ իր նշանակութիւնն կորսնցուցած է այն առաժն որ կըսէ թէ « երեկոյեան գործը առտուան մը թողուր »: Սակայն հիւանդի մը համար այն ատեն միայն կրնայ գեղ տըրուիլ, երբ տակաւին չէ ինկած հոգեւոր վիճակի մը մէջ որոյ հետեւութիւնն մահ է անկասկած: Տեղական ազգային ընկե-

րութեանց մին է՞ր պիտի իյնար իր ներկայ վիճակին մէջ, եթէ անհոգութիւնն բացակայ լինէր: Սակայն այսօր վտանգի հասնելէն վերջ, դարման կը փնտռենք, թերեւ կարելի ըլլայ զայն գտնել և գուցէ տեղի տրուի ախտը գուշակութեան մը:

Մեր այս և ուրիշ տեսակ սխալներն միակ դատաւարաւ չէ բաւական, այլ զայնս արժատախիլ ընելն է կարեւոր: Անտարքերութիւնն մեզ հետ չի ծնաւ անշուշտ, և ո՛չ ալ երկինք մեզ համար յատկացուցած են զայն: Կեանքն մարդոց մեծագոյն վարժարանն է, իսկ փորձն՝ ամենամօծ դասատուն որոյ շնորհիւ հանապաղ ունինք մեր աչաց առջև անտարքերութեան աղէտարեր արգելիքներն զորս տեսնելով պարտինք և կրնանք չի շարունակել մեր ուղին:

Հայը շատ յաջողակ է ուրիշ ազգերէ նորանոր բաներ ընդօրինակելու մէջ, բայց ցուալին այն է թէ օտար ազգաց մութ կողմերէն շատ անգամ կը բերենք մեր գողօնն: Եւրոպիոյ մէջ ապրելով՝ մեզմէ շատ քիչեր մտայն եւրոպացեաց գործունէութիւնն, կանխատեսութիւնն, ազգասիրութիւնն, խոհեմութիւնն և այլն ընդօրինակելով օգտակար կը լինին, մինչ հակայ մածամասնութիւն մ'իր դաս կառնու նոցա զեղխութեանց և վնասակար սովորութեանց մէջ: Կրնանք ըսել նաեւ թէ յԱմերիկա ապրող Հայոց մի կարեւոր մասըն ալ փոխանակ սա երկրի ժողովրդեան աննման ազգասիրութիւնն, արագութիւնն ամէն բանի մէջ, հաստաւարմտութիւնն, ազատ սիրութիւնն ևն ուսանելու ուշադրութիւն կընէ ոյնպիսի բաներու որք ոչ մտայն իւր ազգին, այլ և իւր

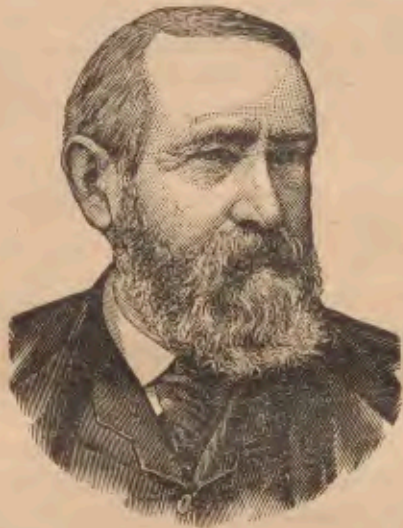
անձին մնաս ու անպատուութիւն կը բերէ: Պէտք է գիտնալ սակայն թէ սիրոյ ազատութիւնն անբարոյականութիւնն չ'նշանակեր բնաւ. կրօնից ազատութիւնն զԱստուած ուրանալու մէջ չէ. հայրենասիրութիւնն Ամերիկայի խենթ լինին չէ. գործունէութիւնն զիրեար տապալել ու յառաջգիմոյն ձգել չի սորվեցեր:

Սակայն այս ամէնն գիտնալով հանգերձ միայն ողբալ պէտք չէ, վասնզի լոկ արտառուելն յուսահատութեան նըշան է:

ԶՕՐԱՎԱՐ ՀԱՐՐԻՍԸՆ

ՀԱՆՐԱՎԱՐՅԱՆԱՑ ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒՅԻՆ

Սոյն պատկերն կրներկայացնէ Հանրավարականաց նախագահ. Ընտրելին, Զօր. Պէնճամին Հարրիսըն, որ ընտրուեցաւ Շիքակոյի Ընդհանուր Ժողովոյն մէջ անցեալ Յունիսի 25 ին: Սորա համառօտ կենսագրութիւնն ուրիշ առթի թողլով, հոս սա միայն ըսենք թէ Զօրավարն, որ կըրնակի յինտիանապօլիս, հարուստ մէկը չէ. իւր հաստատուն կալուածներն են իր բնակած տունն և փոքր ագարակ

ԶՕՐԱՎԱՐ ՊԵՆՃԱՄԻՆ ՀԱՐՐԻՍԸՆ

մը. բայց իւր ունեցած անունն և անցեալն փառք են այն տոհմին որ մէկ դարէ ի վեր պատառուոր գիրք մը բռնած է քաղաքական ուսպորէղին վրայ:

Իւր նախահարք այս երկրի բարերարաց կարգին մէջ դասուած են արգէն. Պէն Հարրիսըն, այժմեան Ընտրելի մեծ հայրը, Մեծն Ուաշինկթընի մը տերիմ բարեկամներէ մին էր որ Յեղափո-

խութեան տտեհներն մեծ ծառայութիւններ մատուցած է երկրին: Սորա զաւակն, Զօր. Վիլիլմ Հէնրի Հարրիսըն, այժմեա Ընտրելին հայրն, իր առջի պաշտօնըն ստացաւ Ուաշինկթընէ, 19 տարեկան հասակին մէջ: Սա մեծամեծ պոշտօններ վարելէ ետեւ, հուսկ ուրեմն 1840 ին բարձրացաւ նախագահական աթոռն՝ ընտրող ձայներու ամէնամեծ մասն ստանալով. սակայն իւր այս բարձրագոյն պաշտօնն շուտ վերջացաւ մահուան գալստեամբ:

ՈՐԹԱԼՈՒԻՃՆ

(Պատկերազարդ)

Ա.

Շատ օրինակներ կրնար տրուիլ ցուցնելու միջատից գործած աւերումը. սակայն առայժմ պիտի հերիք սեպեմ միայն չորս տարբեր միջատից վրայ խօսիլ համառօտաբար: Պօլսոյ լրագիրք կը ծանուցանեն թէ որթալուծ (Ֆիլոքսէրա) անուն միջատն երեւան ելած է Զմիւռնիոյ գաւառին մէջ մեծ կորուստ սպառնալով խաղողի այգիներուն:

Սոյն խիստ փոքրահասակ միջատն անծանօթ էր միջատաբանից մինչև 1855 որ տեսն Տր. Ֆիլչ, Ամերիկացի նշանաւոր միջատաբանն առաջին անգամ նկարագրեց զայն իբր «Ֆիստ փոքրիկ միջատ մը, փակած որթի տերեւին՝ գրեթէ անշմարելի փոքր պարկով մը, նիւ եօք նահանգի Ուաշինկթըն գաւառին այգեստանեայց մէջ»:

Թէև Ամերիկացի միջատաբանք ընդ երկար նկարագրած էին որթալուծն, սակայն սա անծանօթ էր յԵւրոպայ մինչ 1868, երբ Փրօֆ. Փլանչօն, Ֆրանսացի կենդանաբանն նշմարեց զայն ի Գաղիա՝ ուր փոխանակ վընասեւր ուրթն տերեւէն, ինչպէս յԱմերիկա, կը վնասէր բուն իսկ արմատէն. ուստի փոխանակ կոչելու զայն Ֆիլօքսէրա վեթիֆօլի (տերեւի), Ֆիլօքսէրա վասթասթաթաթրիքսանուանեց (արմատի):

Սակայն այսպէս երկար քննութեամբ հաստատուեցաւ թէ սոյն միջատից էական տարբերութիւնն խիստ դոյզն է և թէ նոքա կ'վերաբերին «բուսառջիլ» կաշուած սեւին: Թէ սա բնիկ ամերիկացի աւերիչ միջատն ինչոպիսի անցաւ Եւրոպա և Աստրալիա, դեռ անծանօթ է միջատաբանից, և ասոնցմէ զատ սոքա այժմ երեւան ելած են ի Թուրքիա՝ ծովի եզերքէն սկսեալ:

(Շարունակելի)

ՉԻՆՆ ՈՒ ԻՐ ՈՍԿՈՐԸ

Այս աշխարհս դադարի մոտ է չինաստանացի ունի այն հաւատքն թէ իր ոսկորներն անշուշտ օր մը պիտի ելնան հանգչիլ հայրենի երկրին մէջ։ Սոքա ամէնքն ալ Ամերիկա բերում են Հոնկ Գոնկի «վեց ընկերութիւններ» անուն շաքենաւային միութեան միջոցաւ որն որ ամէն անհատի հետ դաշինք դրած է նորա ոսկորներն Չինաստան փոխադրել, եթէ նա անձամբ չկարողանայ զայնս հայրենիք տանիլ։ Առանց այսպիսի դաշնագիր մը կնքելու ո՛ր է չինաստանցի չ'համարձակիր Չինաստանէ հեռանալ։

«Վեց ընկերութիւններ» Միացեալ Նահանգաց մէջ ունի առանձին շրջիկ պաշտօնեայ մը որոյ գործն է քաղաքէ քաղաք երթ ալով հաւաքել չինաստանցեաց ոսկորներ ու զրկել զանոնք ի Սան Ֆրանչիսկո՝ անկէ շաքենաւով Չինաստան փոխադրուելու համար։ Սա պաշտօնեայ, որ երիտասարդ մ'է, իր անունն ու պաշտօնին վրայ տեղեւորութիւններ տալ կը մերժէ մ'ըտ՝ առանց սակայն գիտնալու թէ ամերիկեան մամուլէն գիտարին է բան պահել։ Անցեալներն սա պաշտօնեայն Նիւ Եորք այցելեց, որ Սան Ֆրանչիսկոյէն ճամբայ ելած ու քաղաքէ քաղաք իր պաշտօնն կատարելով կուգար։

Այս անձ տեղական իշխանութեան հրամանաւ սկսեց բանալ այն չինացիներու գերեզմաններն որք առնուաղն երեք ու կէս ասորի առաջ մեռած էին, ու չինաստանցի գործաւորներու ձեռքը ոսկորներն դնել առաւ ասանին անտուկներու մէջ՝ զայնս յղելով ի Սան Ֆրանչիսկո։ Այս պեղումներն ու հաւաքումներն տեղի կունենան տակաւին՝ ամենայն երկիւղածութեամբ՝ յիշեալ պաշտօնէին, Մոյի, հսկողութեան ներքեւ, որ անցեալ օր խօսելով մէկի մը հետ ըսած է թէ «ամէն ոսկոր պէտք է իր առանձին անտուկին մէջ դրուի, եթէ ամենափոքր մաս մը դուրս ձգուի, հոգին կատարելապէս չ'կրնար հանգիստ ըլլալ, և ասոր համար է որ այսչափ զգուշ ենք այս գործին։ Մենք չենք ժողուեր մեռեալի հագուստներու կտորներն, վասն զի ատոնք մարմնոյ և արեան մասերը չեն կազմեր, սակայն ամէն ոսկոր պէտք է դրուի անտուկին մէջ։

Իւր պաշտօնն ի Նիւ Եորք լինողներէլ յետոյ Պ. Պաշտօնեայն Պոսթօն պիտի երթայ, մի և նոյն գործի համար, տասը տարիէ յետոյ նորէն պիտի այցելէ այս կողմերն։

Քանի որ խօսքը չինաստանցեաց ոսկորներուն վերայ է, աւելորդ չենք սեպեր մի քանի խօսք ալ ընել սոցա մի սովորութիւնն ծանօթ այնքաւ համար Արեւալի ընթերցողաց։

Որովհետեւ սոցա հաւատն է թէ, սոսանց իրենց ոսկորներու ամբողջութեան չեն կրնար երջանիկ ըլլալ երկնից մէջ, ուստի մեծ կարեւորութիւն կուտան ատոնց։ Տարին երեք մեծ տօներ ունին ատոնք՝ իրենց հարց, մարց, նախահարց ու նախամարց գերեզմաններն զարգարելու համար։ Այս տօներն են Սան Եօհն Սան, Երրորդ լուսնի երրորդ օրը՝ Ընկ Եօհն Ընկ, հինգերորդ լուսնի հինգերորդ օրը։ Չի Եօհն Չի, Եօթներորդ լուսնի Եօթներորդ օրը։ Երբ այս օրերը կուգան, ամէն շին առաւուն կանուխ կերթայ գերեզմանատուն ու իւր նախնեաց գերեզմաններուն վրայ կը դրնէ ծաղիկներ, պտուղներ, բրինձ, հաւու խորված միս ու կայրէ աղօթքի թուղթեր։ Այս ամէնն կատարուելէ վերջ, կը հաւատն թէ նոյն ոսկորներու տէրերն փոստաւորուելով երկնից մէջ՝ երջանիկ ժամանակ կունենան հոն։

ՉԻՆ ՎԱՆՏԵՐՊԻԼՏՆԵՐՆ

Ի ՆԻՒ ԵՈՐԻ

Նիւ Եորք քաղաքին մէջ ապրող 8,000 Չինացիներուն մէջ Վոնկ Իի Չոնկ ամէնահարուստ անձն է։ սա տէր է մէկ ու կէս միլիոն տոլարի։ Առջի անգամ իւր բաղդն չինեց ի Փանամա, ուր երբ օր մը լրտեց թէ Պ. Լիսկիս 10-15 հազար գործաւորներ կուղէր լաւ վարձքով, նա ներկայացաւ և դաշնագիր մը կնքեց՝ պէտք եղած գործաւորները որոշեալ ժամանակամիջոցի մը մէջ բերելու համար։ և յաջողելով այս ձեռնարկին մէջ՝ մեծ հարստութիւն ձեռք ձգեց, որն որ երթալով սկսաւ ածիլ, և այսօր Նիւ Եորքի երկնայիններուն մէջ ամէնահարուստ անձն է։

Ուրիշ հարուստ մ'ալ կայ յանձին Իօթ Սինկ փաճառականին որ միլերանոցներ ունի Քանիփոնի, Շիքսկոյի, Սան Ֆրանչիսկոյի և Նիւ Եորքի մէջ։ Այս անձ տարին 20 հազար տոլար մաքս կ'փարէ իր ներմուծած ապրանց համար։

Վոնկ Ս. Հի անուն անձն 230,000 տոլար հարստութիւն ունի այժմ, անցեալ տարիներու մէջ գործի ձեռնարկելով կարանցուցած մեծ գուեարներէն գտաւ։

Ա.Գ.

Իրենց բաժանորդագիրներն տակաւին չի վճարող բաժանորդներէ կը խնդրուի զայնս անյատալ հասցունել մեզ ի դիւրութիւն։

ԲՐՈՒՏԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Ի հարկէ շատ մը արհեստներ, ինչպէս նաեւ բրուտագործութիւնն ծնունդ առած են այն երկրին մէջ, ուսկից մենք եկանք, Գաղափար մը առնելու համար նախապետական կաւագործութեան վրայ կարող ենք մեր աչքի առջև բերել Թուրքիայի բրտի այժմեան վիճակն. վասն զի այն արհեստն մեր երկրին մէջ գեռ այն աստիճանին մէջ կը գտնուի, որ կը իր հնարուած ժամանակ:

Կաւագործութիւնն հին չէ Ամերիկայի մէջ, Պ. Ֆրանքլինի ատեն սա ճիւղ սկսաւ ծաղկիլ հոս: 1861 ին բրուտներու ընկերութիւններ հաստատուեցան նահանգիս Թէյնթըն քաղաքին մէջ, բայց ոչ թէ չինեւոյն այն անշորհը կուժերն կամ արեւելեան կաւակերտն որք հասարակ և աննշան բաներ են: 1876 ի Հարիւրմեկի Արուեստահանգէսին երբ առաջին անգամ ասոնց ընտիր կաւակերտներն իտեա ժողովրդեան դրուեցան, ամէն մարդիկ հաւատացին թէ ոչ այլ ևս պէտք ունին հարկաւոր պնակներն, գաւաթներն, ծաղկաշիւկաւ կուժերն և այլ արհեստին վերաբերեալ ամէն բան Եւրոպայէն գնելու, որոյ մուծած ապրանքաց վրայ 60 առ 100 մաքս ալ դրուիլն աւելի մեծ զարկ տուաւ տեղական արհեստին: Միացեալ Նահանգաց մէջ գտնուող բոլոր կաւագործ ընկերութիւնք, որք կը գտնուին Մասաչուսէթս, Նիւ Եօք, Նիւ Ճէրզի, Փէնսիլվանիա, Մարիլանտ, Օհայօ, Վէսթ Վիրճինիա, Ինտիանա և Իլլինոյս Նահանգաց մէջ, ունին 8 միլիոն տոլար դրամագլուխ: Անցեալ տարի սոքա չինած են 8,520,000 տոլարի ապրանք. առանց սակայն հաշուի դնելու կարգ մը դեղին և սոյլ քարերն: Անցեալ երկու տարիներուն մէջ Միացեալ Նահանգաց մէջ չինուած կաւակերտք և դուրսէ եկածներն հաստար էին գրեթէ. մինչդեռ 20 տարի առաջ ամէն պիտոյք Եւրոպայէ կուգար, և քիչ ատեն վերջ կ'ըսուի թէ Եւրոպայի կաւագործք բոլորովին յոյս պիտի կորեն Ամերիկայէն: Տեղացի բրուտագործ ընկերութիւնք 10,000 է աւելի գործաւորներ կ'աշխատեցունեն այսօր՝ իրենց հսկայ գործարանաց մէջ՝ առանց սակայն նախնական նիւթերն բերել տուող և հանքերէ հանող անձերն հաշուելու: Ասկէ զատ այս գործաւորաց թիւն օր աւուր կը բազմանայ և արհեստն ալ օրէ օր առաջ անցնելու և ծաղկելու կոչումն ունի, թէպէտ մեր երկրի մէջ անք-

շան արհեստ մը կը նկատուի այս՝ անանկ որ դրամատեարք աւելի ընտիր գործ մ'ըրած լինիլ կը կարծեն Եւրոպայէն ապրանք գնելով անկարող վաճառել՝ քան այսպիսի արհեստի մը ոյժ տալով զայն ծաղկեցնել, որուն անշուշտ պէտք չեն այնչափ մեծ ծախքեր որչափ առ հասարակ կը կարծենք մենք: Աւելորդ է ըսել նաեւ թէ Թուրքիացուց Եւրոպայէն գնած պարզ պնակներն, հասարակ գործածուած կարգ մը կուժերն և այլք արհեստի ամենագիւրին մասը կը կազմեն:

Նահանգիս մայրաքաղաքին (Թէյրընթըն) մէջ գտնուած կաւագործարանք բոլոր Միացեալ Նահանգաց մէջ գտնուածներուն կէսին չափ են՝ իբր 50 հատ որք ունին 5,000 է աւելի աշխատաւոր և 4,000,000 տոլարի չափ դրամագլուխ: Այս քաղաքի սա ճիւղին մէջ այնչափ յառաջ գնալու պատճառն առ է թէ նախնական նիւթերն իր մօտերէն կ'ենլեն, ինչպէս նաեւ Փէնսիլվանիոյ ածուխի հանքերն հեռի չեն իրմէ: Օթ և Պրուվը ընկերութեան գործանոցն առջինն է թէ Միացեալ Նահանգաց և թէ Նիւ Ճէրզիի մայրաքաղաքին մէջ: Սոցա գործարանն այցելող մէկ մը հիացմամբ կը տեսնէ այդ անպէտ կուռն որ 30 է աւելի ձեռքերէ անցնելով ի վաճառ կը հանուի մի սքանչելիք դառնաւ: Սա նշանաւոր ընկերութիւնն 400 անձեր կ'աշխատեցնէ և որոյ նախագահն է Պ. Հարիս Պրուվըր, նախկին ծերակուտական: Այս երկրի մէջ ծերակոյտի անդամներն անգամ այսպիսի արհեստի մը զըլուիլ կ'անցնին, մինչ մեզմէ շատեր պատիւ չեն սեպեր այդչափ աննշան ճիւղերու մէջ մանեւ՝ առանց սակայն դիտնալու թէ արհեստներն դրամ չահելու լաւագոյն կերպերն են, և սոցա ամէն ճիւղերն ալ պատուաւոր գործեր են առանց բացառութեան:

Մեր մէջ ընդհանրապէս ամէնէ անարժէք կարծուած արհեստներ քաղաքակրթեալ ազգաց մէջ մեծ կարեւորութիւն ունին: Այս արհեստներու կարգէն է նաեւ բրուտագործութիւնն որ շատ խոնարհ տեղ մը կը բռնէ մեր հայրենի տան արհեստներուն մէջ:

Այս անգամ այսչափը բաւական սեպելով յաջորդ յօդուածով մը կ'ընկերայացնենք մեր ընթերցողաց ինչ ինչ հետաքրքրական տեղեկութիւններ այս արհեստին վրայ՝ յուսալով որ մեր բրուտներն պիտի կրնան օգտուիլ անկից:

ՊԱՏԱՍԻԱՆ ԱՐՅԱՔԱՆ

ԱՌՆԱՔԱՆ, յուլիս 13

... Խմբագիր

Արեգակի մէջ Ուսթըրի « ընդխմախօսութիւն » խորագրով հրատարակեալ յօդուածն ստիպեց զիս գրել մի համառօտ պատասխան : Յօդուածագիր պարսնն լաւ կը ճանչնամ : Արեգակին եռանդով աղնիւ Հայ երիտասարդ մէկ : Կը յարգեմ իւր ազգասէր սգին : ստիպեց կ'երկի թէ լրագրի ասպարէզին մէջ գեւ նոր կը մտնէ : Կ'գիտեմ իւր խղճուի յօդուածին վրայ : Նամակի առաջին մասը՝ դոյզն ինչ փոփոխմամբ կրկնում է թիւ 2 Արեգակի մէջ գրածին : Ուսթըրի Հայոց անբարոյականութեան, անպարկեշտութեան կամ գլխեմուտութեան նկատմամբ ոչինչ ըսած եմ : Պ. Ռատիկեան կրտէ « Հայերէն » 10—13 էր ընկերանալով չինգ կամ եօթն սենեակ ունեցող տուներ կը վարձեն : . . » Լաւ, եթէ 10-13ը հաշուենք, միջին թիւ 13 մարդ, 3-7 սենեակ կամ միջին թիւ 6 սենեակ : Գիտենք թէ Ամերիկայի 6 սենեակ ունեցող տուներու մէկ սենեակին խոհանոց է, մին՝ սեղանատուն կամ ճաշարանի մին՝ սրահ : կը մնայ 2 ննջելու սենեակ : գիտենք նաեւ Ամերիկայի վարձու տանց ննջելու սենեակներն : Թող ըսէ ինձ Պ. Յօդուածագիրն թէ 10—13 մարդ 3 սենեակի մէջ ինձոր կը ննջեն : Արեգակը իւր կեցած տան մէջ խոհանոցն ալ ննջարան է : Իրաւ է որ մաքուր կը հաղուին, բայց ասոնք Ուսթըրի Հայոց ո՞ր մասն են : Բաւ լիցի որ ըսեմ թէ բոլոր Ուսթըրի Հայք ազատ են, կը հաղուին ամենք մաքուր : զգուշ են երբ փողոց կ'ելլեն : բայց ճշմարիտէսաւ բոլոր Հայոց համար :

Չեմ գտնանար որ Պրն. Յօդուածագիրն չգիտէր Սանդիկեանի և իմ Հայոց վերայ բերած անպատուութեանց ստորերութիւնը : եթէ երբեք անպատուութիւն կամ սխալ էր գրածներս, գէթ Հայ լեզուաւ և Հայ լրագրի մէջ էր : մինչգեւ Սանդիկեան բեմին վրայ կեցած Ամերիկացւոց կը խօսէր : Կերկի թէ նամակագիրն չիկրցաւ հասկնալ Արեգակի մէջ գրածս : Անգղիկերէն հատուածը վերոյիշեալ Պրն. ին ատենախօսութեանն :

Մեր Պարսնն կը հաստատէ թէ Ուսթըրի մէջ շատ խեղճ ու անգործ Հայեր կան և կըսէ թէ սոքա բոլորն ալ օգնութիւն կ'գտնեն Հայ աշխատողներէն, անանկ որ մաքուր կը հաղուին ու շարաթը 3—4 տոլար ծախք կընեն : Կը սխալիք Պ. Ռատիկեան, եթէ ձեր նկարագրութիւնք՝ ճշմարտութիւններ կըսած ըլլան, ըսել է թէ բոլոր գործող Հայք իրենց ստակը, կամ գէթ մեծ մասը իրենց ծախսուց և անգործներուն համար կը վատեն, առանց յոյս

մը ունենալու թէ ետ պիտի տանեն ստակներն :

Իրաւ է որ 10 տոլար է մեկնած եմ Ուսթըրի, սակայն լաւ գիտեմ թէ կան, չէ թէ անգործ, այլ գործ ունեցող Հայեր որ փութեղը 3—5 սենիթի միտ կ'ուանեն, չինգը մեկտեղ շարաթ մը երկուք ու կէս տոլար ծախք կ'ընեն առեւիքի և վառելիքի և 7 օր յետոյ կողով մ'ալ ամուրի կ'աւելցնեն : Կ'աղաչեմ ինչ էլ ան ասոնք 7 օր՝ միայն կէս տոլար ծախք ընելով իւրաքանչիւրն : Թէ և այսպիսիք Ուսթըրի Հայոց փոքր մասն են, սակայն սոքա են որ կը գրգռեն Հայեր գաղթել հոս : Ամիս մը գործեց, կամ 56 օր փոփոխակի գիշեր և ցորեկ շահեցաւ 45 տոլար 88 սենիթ՝ 235,5 ժամ գործելով, հազիւ 2,388 ծախք ըրաւ առեւիքի և ծխախոտի, գրեց հայրենիք թէ մէկ ամսուան մէջ 40 տոլար կամ գրեթէ 9 ժամ : Լիտայ աւելցուցի : ուստի և լսողը վազեց Ամերիկա : Կը սխալմ : Թող պատասխանեն Ուսթըրի խոհուն Հայք : Յարգոյ նամակագիրն թող ըսէ թէ՝ չ'կա՞ն Հայեր որք նախադատիւ կըսեալն 3 սենիթ քան Հայուն պատիւը : Ընդհանրապէս խօսելով այսչափ Հայերու խառնիճալանձ ամբոխն Ուսթըր գաղթելով պատիւ բերեց Հայ ազգին թէ անպատուութիւն : օգուտ եղաւ Հայ երիտասարդութեան թէ վնաս : ուստի քաջալերենք որ գաղթեն Ամերիկա : այս է խիղիւր :

Ատաիկեան իւր ազգը չըզրպարտեր կամ անպատուեր, այլ և Ուսթըրի Հայոց՝ այն մասը որոց 10-13ը 2 սենեակի մէջ կը ննջեն, կամ շարաթը կէս տոլար ուսելով քաջալեր կը կարգան Հայ երիտասարդութեան՝ գոծաւորութիւն ընելու նպատակաւ աստ գալու : « Օրական վարձք կ'առնեն թեւ քաջալուրներն երկուքն մինչև երեք տոլար » կը գրէ : ըսել է միջին հաշիւ երկուք ու կէս տոլ : կամ՝ 25 սենիթ իւրաքանչիւր ժամ : Ամիսը հաշուենք : գիշեր ցորեկ փոփոխակի պիտի գործեն 292,5 ժամ : կը շահին 72,12 տոլար, կամ տարին 877 տոլար : Ծարունակական է այս և ըստ ձեր հաշուոյն պէտք է ճշմարիտ լինի : ուստի կուզէք Պ. Ռատիկեան որ այն հաշիւը իրո՞ ճշմարիտ ընդունիք : եթէ այո՛, ուրեմն մեղապարտ էք եթէ չէք քաջալերեր Հայն որ ազգովին գաղթէ : Ամէն խոհեմ Հայ պիտի տեսնէ թէ այսպիսի հաշիւներ լսկ երեւակայական են : ուստի հարկ է գրաւի տակ դնել :

Կրկին կ'ըսեմ թէ ես նպատակ չունիմ Ուսթըրի Հայերն անպատուելու : Հայերն, չէ թէ անոնք որք Հայ անուան ներքեւ արյանի են Դիոգիլիսի օժականին, և որք իրենց յուր և ազգիտ ընթացքովը, թէ և փոքր մաս մը, սակայն Ուսթըրի Հայերն անպատու ըրած են բնիկներու առջև : Կը ճայնակցիմ Պ. նամակագիրն հետ, « Փառք, բիրաւ որ փառք

Աստուծոյ» զի ի՛նչ բարեկարգութիւն որ կա-
կնկալէինք Պատ. Անդրիասեանի ներկայու-
թեամբ, ահաւասիկ արդիւնքը կը տեսնենք:
Ի սրտէ կը տեսնամ անձամբ տեսնալ սա բա-
րեփոխմունք: Թէեւ բարեկամ մը կը գրէ թէ
«Ուսթըր չի գաս կ'ծեծեն քեզ», սակայն պի-
տի գամ. ի՛նչ, արդեօք Թուրքիա բնակող
խաղաղասէր Քարբերդցի Հայք այս լուսաւոր-
եալ երկրին մէջ փոխանակ աւելի ազնուա-
նալու, բարբարոս կ'ըլլան, չեմ հաւատար,
ուստի չեմ ալ վախնար:

Ա. Գ. ԱՍՏԻԿԵԱՆ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

Ուսթըրէն կը գրեն մեզ Յուլիս 14
թուականաւ:

«Քարբերդի մօտ Հիւսէնիկ կոչուած
գիւղի բնակիչներէն Յարութիւն Մահտ. Յա-
կոբեան՝ քսան տարեկան ամուրի երիտա-
սարդն, որ իբր ամիս մը է հոս եկած է,
անցեալ ուրաթ կէս օրէ վերջ՝ Միլարի կոչ-
ուած գիւղէն եկած ատեն ի ճանապարհին
խնձոր փրձնելու գրադած միջոցին, Փրո-
վիտէն գնացող կառախումբի վայրաշարժը
կը դարն է իրեն կ'սպաննէ անմիջապէս: Մար-
մինը Ուսթըր բերելով լուսանկարն հանեցին
և վաղը պիտի թաղեն: Քաղաքիս բոլոր լրա-
գիրք գրեցին՝ այլ և այլ սխալ անուն և
տեղեկութիւններ տալով:»

Մեր ստացած վերջի տեղեկութեանց
համեմատ դժբաղդ երիտասարդի մար-
մինն անցեալ կիրակի կէս օրէ վերջ, Ժա-
մը երկուքին տեսնենք թաղուած է տե-
ղական Հայերու ծախիւք: Յուզարկաւոր-
ութեան հանդէսը բաւական փռուաւոր
եղած է. դադարին հետեւած են տասն
երեք կառքեր գաւառացի ազգայիննե-
րով լեցուն: Հանգուցեալն հարկ է ըսել
թէ զուակ էր Հայ Եկեղեցւոյ, բայց հայ
քահանայ մը չ'գտնուելուն պատճառաւ,
թաղման արարողութիւնն կատարած է
Պատուելի Ասատուր, Հայ Բողոքականաց
քարողիչն:

Ազգային կեդրոնական վարչութեան
անհոգութեան պատճառաւ այս ուշիտար-
հի Հայերն այսպէս այսպէս անխնամ են
թողուած բոլորովին, անանկ որ ո՛չ խոս-
տովանութիւն կը տեսնեն, ոչ Ս. Հաղոր-
դութեան կ'արժանանան ո՛չ ալ հող կիջ-
նեն Հայաս. Ս. Եկեղեցւոյ պահանջած

արարողութեամբ, առանց սակայն մոռա-
նալու նորածիններն որք առանց մկրտու-
թեան կը մնան:

Կ. Պօլսոյ Ս. Պատրիարքի հրաժարա-
կանն ընդունուած է վերջնապէս: Յարու-
թիւն Սրբաղան այլ ևս երուսաղէմի պատ-
րիարք է:

Տիմիթրիս Չոլաքիտէս էֆ. յունա-
րէնի թարգմանած է Հոյաստանեայց Ե-
կեղեցւոյ Մկրտութեան խորհուրդն որ
մ. ժ. ընդունելութիւն գտած է, Հայոց կը-
րօնական ժողովն դնահատած է թարգ-
մաչի գործն և ճշգրիտ ու հաւատա-
րիմ գտած է հայերէն բնագրին:

Եւրոպական լրագրաց մէջ կը կար-
դանք թէ «Բաքիլանի Պատրիարքականի
Քաղդէայի Արքեպիսկոպոսը, Ս. Անտո, Ի-
տալիոյ Բրօմիականայի Պրօքիա թանգա-
րանն նուիրեր է Ասորական Քաղդէական
թանկագին ձեռագիր մը, հեղինակութիւն
Ներսէսի, Հայ մատենագիր Ե. դարու:
Ձեռագիրն կը պարունակէ հնգվանկեան
քերթուած մը: Գրական կարեւոր գործ
մ է այս:

Հայ բանասիրաց ուշադրութեան կը
յանձնենք այս կարեւոր լուրը:

(Արեւելք)

Կ. Պօլսոյ Բոպէրգ Գոլէճի այս տար-
ուան 28 ընթացաւարտից 12ը Հայ են,
15ը Պուլկար և մէկը Յոյն:

«Ճաշակ Հայ Գաղութեան» գրադար
հանդէսն որ ութն ամիսէ ի վեր գաղթած
էր, սկսած է վերստին հրատարակուիլ
իր բնամանայ հանդէս:

ՏԵՂԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ

— Զօր. Հարրիսըն անցեալ շաբաթ օր
թեթեւ մը հիւանդացած լինելով մեծ իրար-
անցում պատճառեց: Սակայն նախագահական
բնարեկին հիւանդութիւնը շուտ անցաւ:

— Ներկայացուցչոց ժողովն անցեալ շաբ-
թու մէջ գաղթականութեան խնդրոյն համար
նոր որոշում մը տուաւ, որով առանձին յանձ-
նաժողով մը պիտի կազմուի խնդրին քննե-
լու և մուրացիկ (ֆոփըր) Իտալացիներու
հոս վերկուելուն պատճառ եղող անձանց ա-

ռանձին պատիժներ սահմանելու, սոցա գալուստ կեցնելու միջոցներ գտնելու պաշտօնով: Իրաւ որ տեղական բանտերն ու աղքատանոցներն օրէ օր կը լեցուին այս թշուառներու գալուստեամբ որք օգտակար չեն նկատուիր երկրի բարգաւաճման:

—Ամերիկեան Ազգային անուն կուսակցութեան ընդհ. ժողովը Շգոս. 14 ին տեղի կ'ունենայ ի Ռաշինկիթըն իրենց ընտրելիներն որոշելու համար:

—1812 ի պատերազմէն ապրող զինուորաց ամառական հանգստեան թուշակը 8 տուրէն 12 տուրի բարձրացնել կուզեն:

—Վերջերս նախագահ Քլիվլենտ վանդակի մը մէջ գրուած երկու կարմիր նապաստակներ ստացաւ Տր. Ֆրօսթ անուն անձի մը, որոյ բնակութեան վայրն է Քօլլա, Միսսուրի: Վանդակին վրայ կապուած ամսակ մը կը ծանուցանէ եղբր թէ այդ երկու կենդանիներն կը կոչուին Քլիվլենտ և Թուրման: Այսպիսի արարք մը կարծենք թէ ազատութեան չարաչար գործածութիւնն կը նշանակէ:

—Օհայօ նահանգին հարիւրամեկի տարեգործը կատարուեցաւ չարթուս մէջ ի Մէրիթթա: Հանգէսներն աւելցին հինգ օր և աւելորդ է ըսել թէ իրստ փառաւոր եղան: Ատենախօսութիւնք նշանաւոր անձանց, թնդանօթաց ուղջոյնն ու որոտն, ժողովրդեան բազմութիւնն, նուագարանք ու քաղաքին արտասովոր պճնուած լինիլն աւելի մեծ նշանակութիւն տուած են ի հարկէ սա պատմական հարիւրամէկին: Այս առթիւ տեղի կ'ունենայ այժմ հարիւրամէկի ընդհանուր ցուցահանգէն ի Սինսինատի. սակայն պատմական տարեգործին իրաւունքը կլիբարբերի Մէրիթթա քաղաքին որոյ անուան կապուած են պատմական յիշատակներ և նշանաւոր անցքեր:

—Զօրավար Շէրիտէն որ ծանր հիւանդ էր, ըստ բուժականին ապաքինած է և փոխադրուած է բուժական տանէ ի վեր ի Սօնքրիթ Մաս. օգտօրէութեան համար:

—Պ. Պլէյն իր Ակովաիոյ մէջ ըրած վերջին ճամբորդութիւնն գրած է որն պիտի հրատարակուի քիչ ատենէ:

—«Երբ Լէվի Մօրթօն նաւ մը պաշար զրկեց Իսլանտայի աղքատներուն յօգնութիւն, բնաւ չէր ակնկալէր փոխ-նախագահական ընտրելի ըլլալ, կըսէ հանրավարական թերթ մը որուն ի պատասխան ուսակավարական լրագիր մը կը գրէ «Գուցէ ոչ. սակայն Իսլանտա պաշար զրկելուն համար ալ չէր որ ընտրելի անուանեցաւ, այլ հանրավարական

յանձնաժողովներու զրկած ու զրկելիք պաշարներուն համար»:

—Զօրավար Պուլանժէ և Նախարարապետ Ֆլօքէ ժենաւարացեան ամսոյս 12-ին՝ զիրեարանապատուած լինելուն համար: Առաջինն ստացած է ծանր վերք մը, իսկ վերջինն թեթեւ հարուածներ:

—Լօնտոնի Թայմզ լրագրին ու Փարնէլականաց մէջ տեղ գտնուած ծանօթ խնդիրն բարձրագոյն ատենից առջև բերուած է այժմ: Թայմզի նպատակն է ո՛չ միայն Իսլանտական խնդիրն սպաննել, այլ և այդ դատն պաշտպանող անձանց զօրութիւնն բոլորովին ջրլատել: Միայեալ Նահանգաց ժողովուրդն ու մամուլն փառնէլականաց անմեղութեան կը հաւատան:

—Անգղիական նոր կապոյտ տետրակը կըսէ թէ Անգղիոյ ունեցած բոլոր գրահաւորներու և այլ ամէն շտեղծուած թիւն է 322, Գաղիոյ՝ 257, Իտալիոյ՝ 180, Գերմանիոյ՝ 158, իսկ Ռուսիոյ՝ 155 միայն:

—Փարիզի մատերն ապրող լուսացարար մէկը նորագոյն միջոց մը գտած է կտակելի նշաններն ու մետաքսեղէններն մաքրելու համար. սա ոչ աճառ կը գործածէ և ոչ ալ որակէ հեղուկ. այլ խաշած գետնախնձոր միայն, որով մաքրուած իրերն համեմատելով ուրիշ կերպերու, չտո կատարելագործեալ կը ներկատուին: Կարծէ որ մերայինք փորձեն զայն:

ԶԱՆԱԶԱՆ Ք

Ատտեղադիտաց և փիլիսոփայից աշխարհին մէջ յուզուող ամենատաք խնդիրն ո՛չ քաղաքականն է ո՛չ ալ ընկերականն, այլ մեր գրացի մոլորակին, Հրատինն է: Ատտեղադէտք մեծամեծ փոփոխութիւններ կը գտնեն այժմ Հրատի մակերեսի լին վրայ: Ինչպէս որ հոս ամէն մարդ ակնապիշ կը դիտէ փանաման, հոն ալ անշուշտ կ'սպասեն նոր ջրանցներու բացման: Փանամայի համար ատտեղադէտք կ'ըսեն թէ այնչափ աննշան բան մ'է: Հրատցուց ջրանցներուն քով որ եթէ նոցա քով եղած լինէր, մէկ օրի մէջ պիտի կրնար վերջանալ:

Դատաւորն— 98 տարի չղթայակապ աշխատութեան դատապարտուած ես, գործած յանցանքիդ համար

Դատապարտեալն— Կաղաչեմ, ո՛վ պիտի ապահովուէ գիտ թէ պիտի կրնամ ապրիլ որ կարող լինիմ յանցանքս սուժել ըստ արժանեոյն:

Մ Ա Ս Ի Ս
Ա Մ Ս Ա Թ Ե Ր Թ
Ա Ջ Գ Ա Յ Ի Ն, Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Կ Ա Ն
 ԵՒ
Գ Ի Տ Ա Կ Ա Ն

Կը հրատարակուի ամէն ամիս սկիզբէն. բաժանորդագրութեան գինն է թէ Պոլսոյ և թէ գաւառաց համար տարեկան մէկ քառորդ ոսկի — ձեռքէ կը ծախուի հասը 40 փարայի:

ՄԱՍԻՍԻ բաժանորդագրութիւն ուղղակի անձինք պատկանէ գինը «Մասիս» ի խմբագրութեան Ղալաթիս, Նորատունկեան իւրան կոտանդակներով:

ՆԵՐՍԷՍԻ ԵՒ ԱԼԻՇԱՆԻ

Պատկերներն պատրաստել տուած ենք ընտիր թանձրաքաւտի վրայ թէ «ալալուի» մէջ գրուելու և թէ աստիճան շրջանակաւ պատէն կախելու սովորական մեծութեամբ: Առաջիններու իւրաքանչիւրն կարժէ 3 սէնթ, իսկ մեծերու համար 10 սէնթ: Թղթատարի ծախքը մեր վրայ է: Գնէրն կանխիկ: Տեղական նամակագրով կընդունինք:

ՈՐԻՍԱԼԱՅ ԼՐԱԳՐԱՅ ԹԱՅՄԸՆ

Մ Շ Ա Կ

Կ' ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՇԱՏԱԹԸ 3 ԱՆԳՍՏ

Տարեկան գինն է 10 բուրլ, կէս տարօմը 6 բ. Բաժանորդագրուել ուզող ամերիկեան Հայք կը լրացնեն դիմել Արեգակի խմբագրութեան՝ անմաք կամ նամակաւ:

“ՄՇԱԿ” ԿԱՐԴԱՅԷՔ

Տէր — Խմբագիր

Հ. ԷԿԻՆԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՎԻԿԱ ԼՐԱԳՐԱՅ

ԱՐԵՎԻԿԱ
ԱՋԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

— ԲԱԺԱՆՈՐԳԱՐՈՒԹԻՒՆ —

Ամերիկայի համար տարեկան 2 ու կէս տղար, փեցամեայ 1 ու կէս տղար թուրքաց համար տարեկան 2 ու կէս մէփտ, փեցամեայ 1 ու կէս մէփտ Եւրոպայի և այլ երկրներու համար տարեկան 12 ֆր. , փեցամեայ 7 ֆր.:

Դուրս գրելու և ցուցադրութեան ծախքը խմբագրութեան վրայ է: Բաժանորդագրանքն ԿԱՆԻՍԹԱՆԴՆԱԿԻ և Ն ԶԻ հրատարակուած նամակ ևս, եւս չի տրուիր: Մանուցա փեր կընդունուին հոգեբն, անգլիացիներն ու գաղութներն Եւրոպայի:

— ԳՈՐԾԱԿԱԼ ՈՒԹԻՒՆՔ —

Կոտանդակ ուղիւս	Պատուարժան Վարչութիւն «Արեւիք» ի
Զմբուհիս	Տ. Յ. Փափազեան և Վահան Անտոնեան
Իսկնապետ	Տ. Գեղամ Տ. Գրիգորեան
Սաման և Տրապիզոն	Տ. Միշրոն Քիւրքճեան
Աստիա	Տ. Պետրոս Աւթիսեան
Տրգանակերս	Արժ. Տ. Յովհ. Քէշ. Պաշտասարեան
Նիւ Ենթ	Տ. Յակոբ Իսկեան
Ճէրլիկ Սիթի	Տ. Համբարձում Ժամկեան
Ուսմբ	Տ. Ե. Թորոսեան

Հասցէ
 To the Editor of THE ARÉKAG, Stirling, (Morris Co.) N. J. U. S. America.